

Riitta Työläjärv/si

06.11.2017

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
stv@eduskunta.fi

HE 100/2017 vp

Hallituksen esitys alkoholilainsäädännön lievennyksiä siltä osin kuin ne todennäköisesti haavoittaisivat kansanterveyttä, työurien pidentämistä ja useiden ammattiryhmien työturvallisuutta.

STTK ei kannata ehdotettuja alkoholilainsäädännön lievennyksiä siltä osin kuin ne todennäköisesti haavoittaisivat kansanterveyttä, työurien pidentämistä ja useiden ammattiryhmien työturvallisuutta. Näin aiheutuisi yhteiskunnalle kustannuksia ja hyvinvointiongelmia sekä sote-uudistuksella tavoiteltavat säästöt vaarantuisivat.

STTK kiittää lausuntopyynnöstä ja kiinnittää tässä vastauksessaan huomiota laajan lainsäädäntöpakettin muutamien ongelmallisimpiin ja valiokunnalle merkityksellisiin kohtiin.

STTK kannattaa alkoholilainsäädännöstä aiheutuvien hallinnollisten menettelyjen keventämistä sekä elinkeinotoiminnan tukemista, kunhan se ei tapahdu kansalaisten ja työntekijöiden terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden kustannuksella. Uudistuksien ei myöskään tule lisätä julkisen sektorin ja samalla veronmaksajien taakkaa toisaalla. Nyt esitetyssä muodossa lakiehdotuksessa korostuu ensisijaisesti elinkeinotoiminnan tukeminen kansanterveyden kustannuksella. Myönteinen tavoite työllisyyden kohentumisesta ehdotetuilla muutoksilla jäisi oletettavasti hyvin vaatimattomaksi. Erityisen ongelmalliset kohdat hallituksen esityksessä ovat vähittäismyynnistä saatavan alkoholijuoman tilavuusprosentin nosto sekä ns. limuviinon hankkimisen helpottuminen nuorille henkilöille. Todennäköisesti alkoholilain muutokset aiheuttaisivat terveyserojen lisääntymistä entisestään, kun hallitus päinvastoin useita eri keinoja käyttäen tavoittelee terveyserojen kaventumista nykyisestä.

Hallituksen esitykseen sisältyvät ja liittyvät arviot alkoholihaittojen lisääntymisestä ovat mittavia. Taustatyöt on tehty huolellisesti ja ne ovat realistisia. Suurin osa alkoholin suurkuluttajista ja riskikäyttäjistä on työikäisiä. Työelämään ja työikäisiin kohdistuisi yhä enemmän alkoholihaittoja. Näistä merkittävimmät ja yhteiskunnalle hintavimmat ovat runsaasti lisääntyvät alkoholisairaudet ja al-

Riitta Työläjärvi/sl

06.11.2017

koholiin liittyvät tapaturmat, ennenaikaiset kuolemantapaukset, sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyseläkkeiden lisääntymiset sekä työn laadun ja tuottavuuden heikentymiset.

Sote-uudistuksella tavoiteltava kustannuksien hillintä vaarantuisi alkoholisairauksien hoidon ja tapaturmien lisääntyessä sekä sosiaalityön (mukaan lukien lastensuojelu) palvelutarpeen lisääntyessä. Kokonaiskustannukset lisääntyvistä haitoista arvioitaisiin vähintäänkin sadoissa miljoonissa euroissa.

Alkoholin riski- ja ongelmakäyttäjien lisääntyminen aiheuttaa myös enemmän uhkailuja ja aggressiivisuutta sote-palvelujen asiakkaiden ja heidän saattajien sa taholta. Tämä aiheuttaa kasvavia työturvallisuus- ja työhyvinvointiriskejä erityisesti naisvaltaisissa hoitotyön tehtävissä.

Ongelmallinen on myös lakiesityksen kohta, joka mahdollistaisi 16–17-vuotiaiden alaikäisten työskentelyn alkoholin myynnin ja anniskelun tehtävissä. Työsuojelulainsäädäntö suojelee nuoria työntekijöitä heidän kehitystään vaarantavilta, haitallisilta työtehtäviltä sekä ikään nähden liialliselta vastuulta. Esimerkiksi tilanteissa, joissa nuoren työntekijän pitäisi kieltäytyä myymästä alkoholia päihtyneelle henkilölle, nuori saattaisi altistua epäasialliselle kielenkäytölle, ahdistelulle ja jopa fyysiselle väkivallalle.

Erityisen huolestuttavaa on lasten ja nuorten alkoholinkäytöstä aiheutuneiden haittojen todennäköinen lisääntyminen entistä vahvempien alkoholijuomien saatavuuden helpottuessa sekä ns. limuviinon käytön myötä valmistustaparojoitteen poistuessa. Nuorten päihdeongelmat ja alkoholituotteiden haitallinen käyttö aiheuttavat suuria taloudellisia ja inhimillisiä menetyksiä syrjäytymisriskien ja kansanterveydellisten riskien kumuloituessa jo nuorissa ikäluokissa. 18 vuotta täyttäneet nuoret hankkivat jo nyt alkoholituotteita alaikäisille tovereilleen nimenomaan päivittäistuotemyymälöistä. Sieltä saatavan alkoholin vahvuudessa sekä tuotevalikoiman ja –muotojen laajentuessa vaikutukset lapsille ja nuorille olisivat erittäin haitallisia.

Lapset ja nuoret joutuisivat alkoholihaittojen kärsijöiksi myös monien perheiden alkoholinkäytön lisääntyessä. Oletettavaa on, että mm. lastensuojelun kustannukset lisääntyisivät. Huostaanottojen syyt aiheutuvat useimmiten päihdeongelmista sekä niihin liittyvästä perheväkivallasta ja mielenterveysongelmista.

Lakiuudistuksessa esitetään omavalvontasuunnitelman käyttöönottoa, jossa seurataan alkoholipitoisten aineiden aiheuttamia haitallisia vaikutuksia. Alkoholipitoisten aineiden valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, myyntiin, käyttöön ja markkinointiin osallistuvien on pienennettävä haitallisia vaikutuksia, mutta keinovalikoimaa ei ole riittävän selkeästi määriteltä. Omavalvonta sinänsä on kannatettavaa, mutta se ei voi korvata viranomaisvalvontaa. Li-

Riitta Työläjärv/si

06.11.2017

sääntyvien alkoholihaittojen myötä viranomaisvalvonnan tarve joka tapauksessa kasvaisi ja se vaatisi riittävän resursoinnin.

Useiden tutkimusten mukaan alkoholihaittoja vähennetään tehokkaimmin toimenpiteillä, joilla nostetaan alkoholijuomien hintaa ja rajoitetaan alkoholi-juomien saatavuutta. Alkoholilainsäädännön väljennyksiä myytävien juomien vahvuuden, saatavuuden ja tuotevalikoiman laajennuksien osalta tuleekin siirtää myöhemmäksi, kunnes ensin muilla keinoin on saatu pysyvästi muutettua suomalaisia juomatottumuksia haitattomammiksi sekä olennaisesti vähennettyä alkoholituotteiden kulutusta.

Lisätietoja: sosiaali- ja terveystieteellinen asiantuntija Riitta Työläjärv,
riitta.tyolajarvi@sttk.fi